

HOLMI

XXII. évfolyam 9. szám

2010. szeptember

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (széppróza),
Fodor Géza, Szalai Júlia, Voszka Éva

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László,
Ludassy Mária, Nádasdy Ádám, Rakovszky Zsuzsa.

Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

TARTALOM

Bodor Ádám: Januszky. Vagy inkább Roswitha • 1087

Száz éve született Vas István

Vas István: A lefejezett költő (André Chénier) • 1097

Szomory Dezső: Horeb tanár úr • 1104

Lektorai jelentés. Géher István: Lyra
Philologica • 1106

Géher István: Tanmese a felülemelkedésről • 1109

Hubay Miklós: Hétágra süt a hold • 1110

Ács Margit: Morzsák Vas István asztaláról • 1120

Bán Zoltán András: Egyedüli példány • 1124

Mesterházi Mónika: Vas István: Oroszlán (Verselemzés) • 1128

Takács Ferenc: „Shakespeare a sláger...” (Egy levélváltás
emléknyomai) • 1130

Gergely Ágnes: Vas Istvánnak, elkésve • 1138

Kántor Péter: III. Richárd • 1138

Imre Flóra: Anakreontika • 1140

Sumonyi Zoltán: „A végén mégis illik elköszönni” • 1141

Radnóti Miklós versfordító-pályázat

Anakreón: Két vers (Kovács Erzsébet fordítása) • 1143

William Carlos Williams: Suhanc platán (Molnár Krisztina Ríta
fordítása) • 1143

Epilógus: versenyen kívül

Mesterházi Mónika: Egy William Carlos Williams-vers
fordításáról • 1144

William Carlos Williams: Fialat platán (Mesterházi Mónika fordítása) • 1146

Mezősi Miklós: Egy különös antik lelet • 1147

Pseudo-Doszitheosz: Carm. 1 • 1148

Első ének (Mezősi Miklós fordítása) • 1149

Kőríz Imre: „Dallama már a fülembé motoz” (Radnóti hatása
Vergiliusra) • 1150

Vergilius: Kilencedik ecloga (Kőríz Imre fordítása) • 1156

- Nemes Z. Mária*: Személy és totem (Megjegyzések a Petri-líra aktualitásához) • 1158
- Sziji Ferenc*: Fényleírás / Sötétség • 1167
- Markó Béla*: Levelek, tört fogaskerekek • 1171
A Szent Márk téren Annával, Balázssal • 1172
Reklám csupán • 1172
- Závada Péter*: Szinopszis • 1173
Anyaverspróba • 1173
Boldog óra • 1174
- Forgács Zsuzsa Bruria*: Örvényben maradj mindig mozdulatlanul • 1174
- Vörös István*: Tévedések • 1182
A korlát • 1183
- Finy Petra*: Csak a síbox énekel • 1184
Mint a cloroxban ázó fehér csipkebugyi • 1184
- Benő Attila*: (A kórus és a kutyák) • 1185
- Sántha József*: A ház mint hamisítvány (II) (Időproblémák a múlt század irodalmában) • 1186
- G. István László*: Álom-triptichon • 1199
- Jacques Donzelot*: A gyermekek épségben tartása (I) (*Léderer Pál fordítása*) • 1200
- Kücsi Simon Pál*: Levél a szerkesztőhöz • 1214
Hobbitehén esti éneke • 1215
A fuldoklás módszertana • 1216
Lakik egy látnok • 1217
- Várady Szabolcs*: Szomorú jegyzet
Kücsi Simon Pál verseihez • 1218

FIGYELŐ

- Vári György*: Minden megvolt (Térey János magyar trilógiájáról, különös tekintettel az „Asztalizené”-re) • 1220
- Csengery Kristóf*: A régi iskola szellemében (Bartók Béla: A hat vonós négyes. Mikrokosmos Vonós négyes) • 1228
- Laki Mihály*: Műpártoló kapitalisták (Kuti Éva: Az önzés iskolája? Vállalati mecenatúra – CSR környezetben) • 1231

Megjelenik havonta. Felelős kiadó: Réz Pál. Vörösmarty Társaság
Levél cím: HOLMI c/o Réz Pál, 1137 Budapest, Jászai Mari tér 4/A
Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág
Előfizethető közvetlenül a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján,
Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál
(Bp. VIII., Orczy tér 1. Tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp. 1900)
További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu
Előfizethető még postai utalványon Závada Pál címén (1092 Budapest, Ráday u. 11–13.)
Előfizetési díj fél évre 2500, egy évre 5000 forint, külföldön 50, illetve 100 euró
Tördelte: Kardos Gábor. Nyomtatta az ADUPRINT Kft. Vezető: Tóth Béláné

A HOLMI honlapja: www.holmi.org

ISSN 0865-2864

Bodor Ádám

JANUSZKY. VAGY INKÁBB ROSWITHA

Egy napra rá, hogy Januszky megérkezett Jablonska Poljanára, Anatol Korkodus máris próbára tette: térképet adott a kezébe, és elküldte a Néma erdőbe, a gáthoz, azzal, hogy számolja meg az útjába eső forrásokat, és vízhozam, valamint a folyás menti kövek színe szerint ossza őket csoportokba. Éjszakázzon az erdőn Balwindernél, aki egy kunyhóban büntetését tölti a gátnál, aztán kerülő úton, a Birtz utásház felől, a Jablonka mentén térjen vissza a telepre, közben olvassa le a vízszintmérőket, és mindent gondosan jegyezzen fel egy noteszba. Januszky négy nap múlva került elő, és amikor kérdezték, hol járt annyi ideig, csak vonogatta a vállát, hogy nem emlékszik, ráadásul el is vesztette a noteszt, amibe a feljegyzéseket készítette volna. Kipihent volt, gumicsizmáján egy csöpp sár.

Titokban kérdőre vontam: hogy képzeled ezt az egészet? Mert ezzel itt nem megy semmire. Erre azt felelte: madarak ragadták el a tó felé menet, és ha jól emlékszik, a fészükben töltött néhány napot.

Hazudsz, mondtam neki. Verhovinán nincsenek madarak.

Azóta már több hét is eltelt, és Anatol Korkodus még mindig nem tudta, mit kezdjen vele. Úgy látszik, most az egyszer csalt a szimata, amikor választása Januszkyra esett, és azt hitte, jó anyag, és hogy itt a végeken nem lesz nehéz embert faragni belőle. Mert bármit bíztak rá, csak ámult-bámult értetlenül, nem bírta fölfogni, miért vagyunk itt. Mármint hogy a víz miatt. Azt az egyszerű szót például, hogy víz, ami az élet eleme, esik az égből, és fakad a föld mélyéről, még azt is csak úgy volt hajlandó megérteni, ha újra meg újra elmagyarázták neki. A gyerek már kezdettől fogva unottan, zsebre vágott kézzel, álmos tekintettel ténfergett a közmosoda udvarán, ahol ideiglenesen egy kamrában lakott, mint aki valami tévedés folytán került a brigádhoz. Ráadásul mintha addig üvegbura alatt nevelkedett volna, nem pedig a monor-gledini javítóintézetben, kényesen óvta magát mindentől, ami itt Jablonska Poljanán a mindennapok megszokott rendjéhez tartozott. Mintha az éjszaka bős villámaintól tartana, szemére még este, elalvás előtt fekete kendőt borított, a hőforrások kénzagú gőze ellen, amely az esti szélcsend beálltával ereszkedett az udvarokra, és a kulcslyukon és a csukott ablakon át a hálókamrákba is beszivárgott, orrába nedves vattákat dugott. A számárbögést pedig, amely a holtak órájában minden délután, mint a végítélet harsonája megrezegtette az ablakokat, olajba mártott rongyokkal tompította, amelyek még vecsernye idején is kilógtak a füléből. Egy ilyen finnyás kényeskedővel ezen a széljárta, felhők áztatta helyen bizony nem volt mit kezdeni.

Egy napon szóvá is tettem neki: baj van. Ha ez így megy tovább, Anatol Korkodus vissza fogja küldeni.

Ettől mintha egy kicsit megrémült volna:

Csak azt ne!

Pedig valami azért mégiscsak mintha mocorgott volna keskeny, koravén homloka mögött.

Ez azon a verőfényes októberi napon derült ki, amikor pártfogónk, Anatol Korkodus brigadéros anyaszült meztelenül ülve terepmotorján, amelynek mind a négy kerekéről lefeszlett a gumi, hogy már az acélfelnivel csörömpölt a köveken, végigdöcögött a Talpasok utcáján. A brigadéros tetőtől talpig meztelen volt, csak a vékony láncon viselt zsebórája fityegett a nyakából. Azon a napon Januszky néhány órára magára talált.

Péntek volt, én ilyenkor a délelőtt egy részét szokás szerint Klara Burszen hegyoldali tanyáján töltöm, a kisasszony kívánságára egy órán át felolvasok a Máramaros vármegye hegy- és vízrajza, valamint növény- és állatvilága című magyar nyelvű könyvből. Magyarul egy kevéske a javítóban ragadt rám, de nem sokat értek a szövegből, Klara Burszen pedig éppenséggel semmit. Azért csak olvasok fennhangon, recsegtetve, ropogtatva az ismeretlen szavakat, a kisasszony pedig hegyezi a fülét: szoktatja hallását a magyar beszédhez.

Klara Burszen szerelmi ábrándjától eltelve, egy beszercei magyar katonatisztre várt, aki a jövődélés szerint hamarosan érte jön lóháton, maga elé ülteti, és ellovagol vele a hegyeken túlra, Transsylvániába. Ahogy Aliwanka varrónő megjósolta neki. Aliwanka cérnából jósolt, cérnagomolyagból, de leginkább vízből, a folyóvíz örvényeiből, a pocsoltyákon gyűrűző esőcseppekből, ködből, felhőből. De tudott persze nyálból, verejtékcseppből, Klara Burszennek pedig pergő könnyeiből is.

Klara Burszenhez készülődtem hát, amikor Januszkyt a hivatal lépcsőjén találtam elnyúlva, sapkáját szemére húzva úgy aludt, hogy félig tátott szájából kilógott a nyelve. Ez most már sok volt. Az is lehet, csak színlelte, hogy bosszantson, én mindenesetre lábamat dereka alá dugva fölbillentettem onnan, azzal, hogy ez nem élet, ez nem mehet így tovább. Ha éppenséggel nem tud mit kezdeni magával, kísérjen el, tartson velem a Boursin-tanyára. Nyomatéku! Újra megemlítettem:

Elárulhatom, Anatol Korkodus csalódott benned, ezért azt tervezi, hogy visszaküld Gledinbe, az intézetbe. Felfoghatnád végre, hol élsz. Mert azzal a nagy agyaddal, amit a fejedbe képzelsz, a fellegekben jársz. Nem váltottad be a hozzád fűzött reményeket.

Erre aztán unottan feltápászkodott.

Útközben alig beszélgettünk. Ha mégis korholni kezdtem, ő csak sértetten morgott. Végül megjegyeztem:

Kár, hogy nem tudsz legalább egy keveset magyarul. Akkor te is olvashatnál a kisasszonynak. Néha beugorhatnál a helyembe, felválthatnál. Az óra végén süt neked egy palacsintát, aztán felhúzott lábbal belesüpped veled szemben a fotelba, végignézi, ahogy eszel, és engedi, hogy bepillants a pongyolája alá.

Januszky lomhán ásított.

Magyarul? Miért ne tudnék? Honnan veszitek, hogy nem tudok?

Így történt, hogy amikor végeztem a felolvasással, odaültem Januszkyt a zsámolyra, szemben a kisasszonnyal, és a kezébe nyomtam Máramaros vármegye hegy- és vízrajzát. Bár azt Klara Burszen is rögtön észrevette, hogy Januszky életében valószínűleg nem sok magyar szót hallott, ráadásul jóformán a betűket sem ismeri, az olvasást pedig csak mímeli, ámultan hallgattuk, ahogy új meg új szavakat talál ki. Januszky egy nem létező nyelven olvasott, és olyan folyékonyan, hogy Klara Burszennek a csodálkozástól és a szégyentől, hogy ezt teszik vele, eleredt a könnye. Csak bámultuk, mire képes

Januszky: a látszat kedvéért tekintetét finoman hordozta a sorok fölött, feje is mozdult lassan, a sorokat követve, és időnként, ha úgy érezte, hogy a lap aljára érkezett, még lapozott is.

Egészen addig, amíg meg nem szólaltam:

Most pedig elég volt. Hagyd abba, és azonnal kérj bocsánatot. Ezt nem fogod velünk csinálni. A kisasszony nem ezt érdemli.

Talán nem értettétek?

Nem tudsz viselkedni, ez a te bajod. Nem vagy te ide való. Még ma megbeszélem a dolgot Anatol Korkodussal. Neked is jobb, ha mielőbb elmész innen.

Kérlek, csak azt az egyet ne. Még ma összeszedem magam. Ígérem, mától megpróbálok olyan lenni, mint ti.

Ez aznap déltájban történt. Szó, ami szó, kicsit eltelt az idő. Pochoriles konyháján már sült a szamárkolbász, fogadója felől a pörkölt avas zsír szagát hozta a szél, és mi még mindig Klara Burszen tanyáján ücsörögtünk.

Kár volt, bizony.

Így történhetett meg, hogy mivel a brigadéros Anatol Korkodus aznap szakértői szemlére a közeli Nikolina-telepre utazott, ahol állítólag a tábor közepén a földből meleg forrás fakadt, egyikünk sem tartózkodott a vízügyi kirendeltség közelében, amikor ott járt D. N. Az egérgépjű.

Vagyis Damasskin Nikolsky prokurátor. Akinek teljes nevét azóta, hogy egyszer már megfordult Verhovinán, nem szívesen ejtette ki senki. Akkor egy délelőtt körbejárta Jablonska Poljana magaslatait, majd kivett egy emeleti szobát Edmund Pochoriles fogadójában, ahonnan egyenesen a Man-Gold-udvarra, a közmosodára és a brigád hivatalára látott. Négy napon át ki sem mozdult onnan, ebédjét is a szobába kérte, csak távcsövön kémlelődött az ablakból. Az ötödik nap reggelén lejött, beírta nevét a vendégekönyvbe – Damasskin Nikolsky prokurátor –, fizetett, és azzal, hogy tetszik neki a hely, ezért ide legközelebb barátaival kíván hamarosan visszatérni, mint aki elérte, amit akart, és jól végezte dolgát, továbbállt. De aki csak egyszer is látta bokrok mögött elosonni cingár alakját, azt a gyér hajú, lenyalt tojásfejét, azt kívánta, bár ne járna erre-felé többet soha.

Még Klara Burszen konyhájában ültünk, amikor berontott oda Fabritius, a kiugrott lelkész a hírral. Hogy az illető újra itt járt, és mint aki pontosan tudja, hogy senkit sem talál a helyén, megjelent a kirendeltség udvarán. Duhovnik hátramosztótól, a hivatali szolgától megkaparintotta az iroda kulcsait, kirámolta a fiókokat, az iratokat, jegyzőkönyveket, kimutatásokat kihordta az udvar közepére, kupacba rakta, aztán ahogy egy várost szokás: az égtájak szerinti négy sarkán fölgyújtotta. Száznegyvenhárom év megfigyeléseit, az utolsó kis fecniig. Megvárta, amíg az egész elhamvad, és a pernye szürke pillangói Jablonska Poljana fölött elhomályosítják a déli eget, aztán felült Zündapp oldalkosaras motorkerékpárjára, és elhajtott.

Anatol Korkodus brigadéros kora délután tért vissza Nikolináról.

Januszkyval a Boursin-major kerítése mentén, a főutca felé ereszkedőben már éppen hazafelé tartottunk, amikor meghallottuk az ismerős motorzúgást. Alant az úton a tepermotor közeledett, messziről felismertük lobogó hajáról a rajta ülő alakot, de az,

furamód, mintha csak valami testszínű, testre simuló trikót viselt volna, mint a mutatóványosok, alig emlékeztetett a brigadérosra, akit reggel még terepruhába öltözötten láttunk távozni. Pedig ő volt az, csak most nem volt rajta semmi ruha. Mint a rossz hírek meztelen angyala, dőcögött zakatolva a házak között, miközben a motor kipufogója körül lángpallosok villogtak.

Tudtam, hogy nem álmodom, bárhogyan néz is most ki, ez Anatol Korkodus. Januszky is megérezte, hogy valami történhetett, mert megállt, s miközben ajka körül valami mosolyféle remegett, karba font kézzel bámult utána. Kis időre beültünk Edmund Pochoriles fogadójaiba, és függönyök mögül figyeltük, ahogy a brigadéros gyanútlanul elhalad a még füstölgő, összerokadt pernyehalom mellett, a csőrömpölő terepmotort betolja a fedett színbe, ponyvával letakarja, és olyan hanyag és könnyed léptekkel, amilyenekre csak egy meztelen ember képes, bemegy a házba.

Kirabolták volna? És akkor épp az óráját hagyják meg? Nem, valami más történhetett. De nem volt idő találgatásra.

Az udvaron elmúlt korok szagát árasztva még mindig füstölgött a senyedő papírhalom. Valaki régen borsikafüvet száríthatott a papírkötegek között, finom illatos lepel lebegett az udvar fölött. Jóllehet a konyhaajtó üvegét pára borította, azon is átderengett Anatol Korkodus meztelen alakja.

Egy vízzel félig telt lavórban állt a helyiség közepén. A kemencében tűz lobogott, a plattón a legnagyobb levesesfazékban víz melegedett, a brigadéros nyeles kannával megregetve, abból öntögte magát. A helyiséget gőz töltötte be, amely erősen petróleumszagú volt, a brigadéros bőre is olajos, színjátékos foltokban csillogott. Most már a karórája se csüngött a nyakából.

Mondanom kellett volna valamit, de Januszky váratlanul megelőzött:

Tiszteletem, bossz, maga aztán jó hamar megjárta Nikolinát. Bizonyára megéhezett. Szólni fogok a kantinban, hogy ma korábban küldjék át az ebédet. Csak addig meg ne fájzék nekem.

Anatol Korkodus odafordult, hogy jól hall-e. Én is csak bámultam, össze-összenéztünk az öreggel. Januszky pedig folytatta:

És mondja, bossz, tényleg igaz az a dolog a meleg forrással, vagy kamu az egész, csak ürügy volt, hogy odacsalják magát. Valaki csak azt akarta, hogy maga ma ne legyen itthon.

Anatol Korkodus rám nézett, hogy hallom-e, miket beszél ez a gyerek. Mintha az pontosan tudná, mi történt velem. De a brigadéros a gyerek fontoskodását látszólag figyelmen kívül hagyva csendesen hozzám fordult:

Tegyélni oda még egy fazékkal. Bekenődtem egy kis gázolajjal, kelleni fog legalább négy vagy öt rend meleg víz, hogy lemossam magam.

Kihoztam a kamrából a mosófazekat, vizet erszenteszttem bele, ezalatt háttal álltam nekik. A víz csobogására való tekintettel jó hangosan azt mondtam:

Képzeld, ma Januszky is felolvasott a kisasszonynak. Januszky perfekt magyar. Gondolta volna?

Erre Januszky hirtelen szintén fennhangon közbevetett:

Mindjárt megmosom a hátát, bossz. De előbb felitatom egy száraz törülközővel. A mamáméktól tudom, akik még idejében megtanítottak erre-arra, hogy a meleg víz megsiklik a petróleumos bőrön. Lepereg róla, ezért előbb száraz ruhával mindenképp föl kell szikkasztani.

Végigmértem: ez és a mamája!

Anatol Korkodus is végigmérte a gyereket, nem tudta, mire vélje, hogy ilyen hirtelen intézkedni kezdett, és ilyen beszédes lett. Aztán megint csak felém fordult: megkért, cseréljem ki a lavórban a vizet. Kilépett a padlóra, én pedig vettem a lavórt, rajta a szivárványos lepedékkel, hogy kiöntsem. Januszky kinyitotta előttem az ajtót, kiöntöttem a vizet az udvarra, és felnéztem.

Hivatali szolgánk, a hátramoszdító Duhovnik, a brigád mindenese éppen ekkor lépett be a kapun. Bejárása volt az udvarra, a csűrbe, ő tartott rendet a ház körül is. Lassan közeledett, egyenesen a bejárat felé tartott. Feljött a három lépcsőn, ott sapkáját levetette, hóna alá szorította, és először szemét beárnyékolva csak úgy belesett az ajtó üvegén, amit gyöngyöző pára borított. A nedves ablaküveg torzított, mögötte csak a hátramoszdító rémülettől vörös képe imbolygott. Januszky egészen közel ment az ajtóhoz.

Nahát, nézzék csak. Ez leskelődik. Csinált ilyet már máskor is?

Erre Anatol Korkodus most odafordult hozzá, végre megszólította. Ki tudja, miért, hirtelen magázni kezdte:

Tudja mit, Januszky? Akkor küldje el innen. Lássam, hogyan csinálja.

Duhovnik hátramoszdító, mivel hallhatta, miket mond Anatol Korkodus, homlokát még mindig az üvegre nyomva, megkocogtatta az ablakot, és bekiáltott.

Nincs valami jó hírem, uram.

Anatol Korkodus sűrgetőn Januszkyra nézett, mire az megnyitotta a konyhaajtót, de csak úgy rénsyre. Hátrahőkölt, hirtelen engem is meglegyintett a légvonatot. Duhovniknak erős pálinkaszaga volt.

A brigadéros most nem ér rá. Jöjjön holnap. Várjon a híreivel, aztán majd hívatjuk.

Nem várok!

Januszky leeresztett szemhéjjal, amolyan félmosollyal Anatol Korkodusra nézett:

Azt mondja, nem vár.

Duhovnik pálinkaszaga már áthatolt az ablaküvegen is. Nem nyugodott, az ajtó mögött egyre hangosabban folytatta:

Kár, hogy nem volt itthon az úr. Mondhatom, nagyon nagy kár volt ma elmenni itt-honról. Azért is történhetett meg az, ami történt. Járt itt egy egyén, hogy ki ne mondjam a nevét.

Anatol Korkodus komoran Januszkyra nézett.

Kérdezze meg tőle, melyik. A lóarcú vagy a másik? Mondja meg, aztán menjen a dolgára.

Duhovnik ekkor megnyitotta az ajtót, bedugta fejét a résen. Vörös volt az orra, vérmes a szeme.

Nem a lóarcú, hanem az egérképű. A tengerimalacokat ettettem a ház mögött, amikor nyikordulni hallottam a kaput. Mire előjöttem, az illető már benn járt az udvaron. Mondja nekem, látja, a göré nincs itthon, de annyi baj legyen, ha nincs, hát nincs, talán neki is így jobb. Ezt mondta. Aztán: hogy megvárni most nincs ideje, tekintve, hogy halaszthatatlan a dolga. Ezzel benyúlt a nadrágzsebembe, és kivette onnan az iroda kulcsait. Mind a kettőt, mivelhogy egymásba vannak fűzve.

Anatol Korkodus csendesen megszólalt:

Ebből most elég. Egy szót se többet. Majd ha kijózanodott.

Ez történt, uram. Kinyitotta az iroda ajtaját, bement, nem sokáig matatott, kihordott szépen mindent az udvarra, Korkodus úr összes papírjait, üresek a fiókok. Egy zsákba tömte mindet, mintha el akarna vele menni. De nem ment sehova, kiöntötte az udvar közepére, és egy gyufát kért tőlem.

Anatol Korkodus kilépett a mosdótálból, beletörölt a párás ablaküvegbe, és kinézett az udvarra. A senyvedő, füstölgő fekete halomra. Visszalépett a vízzel félig telt lavórbá. Ekkor csak úgy magában remegni kezdett a feje, mintha helyeslőn bólogatott volna. Aztán csuklott, mély lélegzetet vett, kitéapta a száját, mire egy csomó nyál csorgott lába elé a mosdótáliba. Keze fejével megtörölte a száját, majd röviden intett Januszkyknak, hogy csukja be az ajtót. Aztán nagyon halkán ki is mondta:

Csukja be, fiam.

Duhovnik ott maradt, állt az ajtó mögött, vörös fülcimpája a párától gyöngyöző üvegen világitott.

De a végén a kulcsok itt maradtak, kiáltotta, Nikolsky úr nem vitte magával, amikor elment, benne hagyta őket a zárban.

Anatol Korkodus krákogni kezdett, még a könny is elfutotta a szemét, feje pedig egyfolytában remegett, mégis egész nyugodt, halk hangon megszólalt:

Maga most mit tenne, Januszky? Mit csinálna ezzel az emberrel?

Valami olyasmit, hogy ne legyen több dolgunk vele. Úgy értem, többé soha.

Akkor magára bízom. Intézte el, mert látja, nekem most más dolgom van.

Bár délután volt, halottak órája, amikor rázendítenek a szamarak, Januszky kivette füléből a rongyokat. Kinyitotta az ajtót.

Maga most hazamegy és összecsomagol. Összeszedi a holmiját, de csak a legszükségesebbet, amennyi egy átalvetőben elfér, mert elmegy innen.

Hogy én? Hova a fenébe mennék?

Ahogy mondtam. Most hamar összecsomagol, mert elmegy. Mire elkészül, megmondom, hová. Tizenöt perc, azaz egy negyedóra alatt készen legyen.

Duhovnik hallotta, mit mond Januszky, de mintha nem akarna hinni neki, továbbra is makacsul a küszöbön topogott. Akkor indult el tétován, amikor Januszky kinyitotta előttem az ajtót, hogy kiönthessem a lavórból a vizet, amit közben a brigadéros teleköpött. Álltam, mintha őt akarnám leönteni.

Hallotta, mit mondott Januszky úr. Ahhoz tartsa magát.

Anatol Korkodus ekkor megkérte Januszkyt, hogy hozzon ki a kamrából egy nagyobb lavórt. Miután megtöltöttük meleg vízzel, újra beleállt, kérte a gyereket, adja oda neki a hajmosó szappant az ablakpárkányról. A petróleummal telített gőz jócskán rátapadt az ablaküvegre, azért még áttetszett rajta Duhovnik hátramoszdító imbolygó alakja, amint behúzott farokkal lassan kullog át az udvaron. Anatol Korkodus most a hajmosóval is beszappanozta testét, fölhabosította a szőrrel fedett bozontosabb tájait, aztán a meleg vízbe mártott durva törülközővel dörzsölgette magát. Aztán váratlanul amúgy csuromvizesen kilépett a padlóra, és leült a priccs szélére, amelyen én szoktam aludni. Lábán végig habos víz csorgott a padlóra. Arcát kezébe temetve eltakarta.

Erre Januszky:

Nem mesél semmit, bossz. Tényleg igaz, hogy Nikolinán meleg víz tört fel a földből? Megkérdezhetem, mire jutottak? Kezdenek-e majd vele valamit?

Anatol Korkodus ujjai között kutatón Januszkyra pillantott.

Maga most menjen utána, Januszky. Menjen, intézte el, amit magára bíztam.

Gondoltam, mesél nekünk valamit, hogy s mint telt a délelőtt.

A brigadéros most már csak legyintett, nem mondott többet semmit.

Évekkel később tudtam meg, mi történt. Amikor már amúgy mindegy volt.

Amióta a Jablonka völgyében nem járt vonat, a töltés mentén, amelyet már jócskán benőtt a szeder meg a törpenyír, csak kétnaponként döcögött végig egy teherautóból átalakított busz, ezért amikor Anatol Korkodus Nikolinára hívták a hóforrás szemrevételezésére, az utat a réteken át kanyargó földúton azzal a kis négykerektű terepmotorral tette meg, amelyet nemrég a csernovitzi vikáriustól kapott. Nikolína völgye szögesdrót kerítéseiről, trágyabúzeről és tehenészetéről volt híres, és főleg a feslett múltjuk miatt számkivetett asszonyokról, akik az állatokat gondozták. Mégis ezen az átokverte helyen egy kristály októberi napon a tábor kerítése tövében forró víz fakadt a kövek közül, gőzfátylat terítve a telepre. Még az éjszakai holdfényben is, mint valami delejes káprázat, mennyei üzenet, ezüstlepel lobogott az istállók és az internáltak barakkjai fölött. Isadora főrendésznő, aki a tehenészet ügyein kívül a száműzöttekért is felelt, vízről lévén szó, üzent is nyomban Jablonska Poljanára Anatol Korkodus brigadérosnak. Hogy amint csak teheti, látogasson oda, vegyen mintát a forrásból, és mondjon szakvéleményt, hátha valamilyen úton-módon be lehetne vezetni a meleg vizet a csarnokba, ahol az asszonyok a tejes kondérokot addig jeges patakvízzel mosták.

Bár Nikolína-telep már nem a verhovinai vízgazdálkodási kerülethez tartozott, Anatol Korkodus engedett a hívásnak, kora reggel felült a négykerektű terepmotorra, és az őszi harmattól portalan úton a szállásra hajtott fölmérni a terepet. Szemléje legelején tartott, amikor a telepre egy ócska furgon érkezett. Madám Karabiberi volt az, körzeti komisszár az apácaival. Nagy sietséggel körbetekerték a telepet vöröskeresztes szalaggal, aztán miután névsort olvastak az asszonyok között a táborban, elrendelték a karantént, kihirdették a háromhetes vesztegzárat egész Nikolinára. Azért a nagy sietség, mondták, mert értesültek az áldatlan állapotokról, miszerint nyáladznak a tehenek, és már az asszonyok szállásán is gyengélkednek néhányan. Úgy látszik, megint az az újfajta betegség ütötte fel a fejét, amit errefele októberi nyálkórnak neveztek, mivel nyáladzással kezdődik, és azért is, mert évről évre az ökörnýáltól csillogó, langyos októberi szelek hátán érkezik a déli mocsaras síkságok felől. Először a teheneket dönti le, aztán azokra is átragad, akik az állatok körül foglalatostkodnak. Lázzal, égő kiütésekkel, fülfollyással, kettős látással és altesti görcsökkel jár.

De Krantz doki, az állatorvos, aki maga is, mint valami számkivetett, életét a drótsővényen belül, az istálló és a barakkok közelében töltötte, s akit most Anatol Korkodus hamarjában kifaggatott, sem nyáladzó tehenekről, sem gyengélkedő asszonyokról nem tudott. Ökörnýál ide vagy oda, tudomása szerint a tehenek a legjobb egészségnek örvendenek.

Anatol Korkodus ekkor úgy vélte, nem alkalmas az idő további vizsgálódásra, abba hagyta a szemlét, egy kitépelt fűzetlapon néhány sornyi üzenetet írt Isadora főrendésznőnek, aki ezalatt egyfolytában az apácák körül sündörgött, miszerint a dolog valamilyen úton-módon éppenséggel megoldható, ha a forró vízből vett minták kedvező eredményt mutatnak, majd beszereznek néhány méter hat- vagy nyolccollos öntöttvas csövet, amely mellé kell majd néhány szűrő és könyök és persze egy fedett elvezető árok, és legfőképpen pedig egy hidrofor, ami benyomja a csarnokba a meleg forrásvizet. Indult is a terepmotorja felé, amelyet az istállók előtti térségen hagyott, hogy visszatérjen Jablonska Poljanára. Ekkor azonban Madám Karabiberi apácai elállták előtte az utat, hogy egy lépést se tovább. A brigadéros próbálta kikerülni őket, és miután azok nem tágítottak, felmutatta nekik a vízügyi brigád jelvényét is, az ezüst brigadéroscsillagot, amit csuklóján, a mandzsetta alsó felén hordott. A nyomaték kedvéért megemlíttette, hogy ő Jablonska

Poljanán a brigadéros, akinek délidőben a hivatalában, a brigádja közelében a helye. De azok csak csodálkoznak bámulták.

Érdekes, amiket mond, de ők életükben nem hallottak Jablonska Poljanáról. Brigádról sem, amelynek ott bármi dolga lenne, legkevésbé pedig arról a bizonyos hogyishívják brigadérosról, ahogy ő magát nevezi. De még ha így lenne is, a járvány, az járvány, a bacilusok nem válogatnak, egy brigadérosra éppúgy rászállnak, mint bárki másra. Ezért is kövesse őket egy kis fertőtlenítésre, mert amíg az meg nem történt, ne is képzelje, hogy a szállást elhagyhatja. Az istálló végében álló elhagyatott viskóba kísérték, ahol menyétek kuncogása fogadta, és amelynek padlójából, de még a gerendamennyezetből is rojtos kalapú fekete gomba nőtt, ott anyaszült meztelenre vetkőztették, petróleumba mártott lucskos rongyokkal tetőtől talpig bedörzsölték, ruháit pedig azzal, hogy kifőzik, magukkal vitték.

Anatol Korkodus pár percen át a rozoga priccs szélén egy lyukas pokróc alatt didergett, a viskó egyetlen apró ablakán, a pókháló aszott bogarakkal tele függönyén keresztül bámult a sárga levelektől tarka, októberi türkiz égboltra, amely alatt csillogó, ezüst ökörnyál úszott.

Igen, alig pár percen át tartott az egész, mialatt sejtései a vérárammal körbejárták meztelen testét, aztán egyszer csak fölugrott, ledobta magáról a pokrócot, és anyaszült meztelenül, ahogy volt, kilépett az udvarra, felpattant a kvadra, és átszakítva a vörös-keresztes szalagokat, elhajtott. Mivel a terepmotor abroncsait közben kiszúrták, hogy azért mégis haladhasson, Anatol Korkodus az őszi harmattól ázott, tőzegtől ruganyos rétek felé vette útját, ahol nem bírták követni, ezért is a gumi csak Jablonska Poljana határában kezdett lefesleni az acélfelnőről, amikor rátért a kikövezett Talpasok utcájára. A csörömpölésre megremegtek az ablakok, a meglebbenő függönyök mögül dermedten bámulták a brigadérost, ahogy nagy komoran bekanyarodik az udvarára.

De hát így is túl későn érkezett.

Duhovnik hátramoszdító a közmosoda mögötti épületben, a raktárudvaron lakott. A küszöbön ült műbőr zubbonyában, fején ellenzős műbőr sapkával, előtte majdnem üres bodzapálkás üveg, mögötte két átalvető tarisznya. Amikor Januszkyval közeledni látott, támolyogva felállt. Vörös pára lebegett a tekintete előtt.

Jó, hogy jönnek, azt hiszem, nem mondtam el mindent. Üljenek le, dumáljuk meg a dolgot. Szót váltanék még a brigadérossal is.

Januszky csípőre tett kézzel állt előtte:

Maga, Duhovnik, erre most nem ér rá, mert elmegy. Méghozzá a Néma erdőbe, a gáthoz, gátórnek. Ott találja azt a Balwindert, őt pedig hazaküldi. Tudassa vele, hogy megbocsátottunk neki.

Duhovnik hitetlenül ingatta a fejét.

Reggelre biztos a brigadéros is kialussza magát. Ismerem őt, nem hiszem, hogy komolyan gondolta.

Ezt most én gondoltam így, nem a brigadéros. Ezért is beköltözik szépen a gátőr kunyhójába, és el nem mozdul onnan, hanem éjjel és nappal tágra nyitott szemmel figyeli a gátat, a víz szintjét, a zsilipeket, és amit észlel, azt mind, de mind följegyzi. A Birtz utásházáig azért egyszer egy héten elmehet, élelmet vételezni a kantinból. Útközben megszámlálja az ösvény két oldalán a forrásokat menet és jövet, és mind, mind felírja, amit látott. Ha unja magát, összeveti a friss adatokat a régiekkel, és ha az

észlelésekben furcsaságokra bukkan, magyarázatot keres az eltérésekre. Induljon, ne-hogy eltévedjen a sötétben.

Nem jól hangzik ez, uram.

Januszky körüljárta a két tarisznyát.

És ez itt meg mi? Egy, azaz egy átalvetőről volt szó, nem pedig kettőről.

Kettőbe csomagoltam, uram. Mivelhogy ketten vagyunk. A másik a Roswitháé.

A Roswitháé, azt mondja? Éspedig ki lenne az illető?

Duhovnik a hálókamrája ajtajához támolygott, kitarta az ajtaját. Vörös hajú, fehér bőrű, rózsaszín szemű lány ült a priccs szélén, lágy tehénborjú-tekintettel bámult ránk. Hosszúkás és a kellenél talán kissé nagyobb volt a feje. A nyitott ajtó láttán hirtelen igazított a haján, és fölállt. Arca felnőttesen érett volt, de termete inkább gyermeké, még a mellemig sem ért. No igen, a feje. Egyébként kis fehér báránybőr bececse alatt kék virágos blúzt viselt, nyirkosan tapadt a keblére. Bár az orromban még mindig Anatol Korkodus konyhájának petróleumszaga motozott, megéreztem a kamrából áradó kovárszagot. A csillogó ajkú, kívánós asszonyokét. Roswitha tüzelt.

Januszky is szimatolt, Duhovnikra meredt.

Azt kérdeztem, ez ki?

Ahogy mondtam, Roswitha. Reggel óta vagyunk együtt. Vigécek jártak itt kőberes szekerükkel Velki Lukanarból, ők árulták.

A tüzelő lány, akit Roswithának hívtak, akit Duhovnik vigécektől vásárolt, nyakában szív alakú kis párnácskát viselt, amelyre vörös fonállal volt ráhímezve a neve: Roswitha. Januszky megkerülte, szimatolva mustrálgatta.

Roswitha, azt hiszem, itt marad. Mennyit adott érte?

Kétezer és nyolcszáz kupont. Minden spórolt pénzemet.

Akkor maga most újra a pénzénél van: megint van kétezer és nyolcszáz kuponja, a kantinban majd levásárolhatja. Ott lesz a maga kis spórolt pénze a kantinban, a kuponjai, az utolsó szelvényig. Csak vásárol kedvére, és nem fizet. Mit is kezdett volna az erdőn a gyerekekkel?

Már régóta egyedül érzem magam. A hosszú téli estékre gondoltam.

Januszky, mint aki befejezte, hátat fordított neki, és a lányhoz hajolt.

Hallottad! Te nem mész sehova, ahova ez vinne, oda pedig a legkevésbé.

Roswitha csak bámult pislogás nélkül rózsaszín szemével, Januszky száját leste, aztán újra riadtan Duhovnikét, hol az egyikre, hol a másikra pillantott, majd a két tarisznyára.

Duhovnik pedig dacosan megszólalt:

Nem hallja, uram. Roswitha süket. És beszélni sem tud.

Roswitha süketnéma volt. Úgyhogy amikor Januszky ölbe kapta és elindult vele, meg sem mukkant. Én meg csak tikkadt szájjal loholtam mögöttük.

Mi a fenét akarsz vele?

Meglátod, jó lesz valamire.

A konyha falai között még mindig petróleumszagú pára úszott, de Anatol Korkodus már nem volt ott. Nyitva hagytam az ajtót, hogy szellőzzék a helyiség, kinyitottam az ablakot is. Januszky közben hóna alá nyúlva fölállította Roswithát egy konyhaszékre. Most a lány is akkora volt, mint mi. Nem tudta, mi történik körülötte, miközben arcán zavart vigyor hullámozott, látszott, előlről két foga hiányzik. Januszky az álla alá nyúlt,

mint egy kutyának, fejét balra-jobbra forgatta. Aztán mintha csak otthon lenne, keresgélni kezdett a vízcsap fölötti polcon, ahol Anatol Korkodus a szappant, fogkefét, borotváját, kenőcseit tartotta. Megtalálta a brigadéros teknőcfésűjét, megnedvesítette, de a lány nemezes göndör fürtjeivel nem ment semmire. Visszadobta a fésűt a polcra, körbejárta a lányt, levette róla kis báránybőr ködmönkékjét, kis parasztblúzáit is kigombolta, hogy csenevész mellecskéi is előbukkantak, a nagy zsemleszínű bimbókkal, közöttük a szív alakú párnácska fityegett, rajta a nevével: Roswitha. Januszky merev fintorral méregette, aztán hirtelen újra ölbe kapta, hallgatózott egy darabig Anatol Korkodus ajtaja előtt, majd bekopogott.

Maga az, Januszky? Maradjon csak ott. Halljam, mire jutott.

Elintézttem, bossz. A gáthoz küldtem, egy darabig nem látjuk, ha nem akarjuk. És ha megengedi, ez még nem minden.

Ezzel hívásra nem várva, ölében Roswithával Januszky benyitott.

Anatol Korkodus állig betakarózva feküdt az ágyában, két csupasz karja a takarón pihent, loboncos nagy hajából melyet törülközőbe csavarva szárított, most egy fürt sem látszott. Éjjeliszekevényén a kökénypálinkás üveg. De a szobából még mindig petróleumszag áradt.

Januszky ölében a gyerekek állt a küszöbön.

Ezt magának hoztam, bossz.

Anatol Korkodus az üvegeért nyúlt, hosszasan kortyolt belőle, közben szemét le nem vette róluk. Hosszú percek teltek el így, Januszky ölében a néma lánnyal, mindnyájan nagy némaságban. De ki tudja, eltelhetett talán egy félóra is. Mígnem a brigadéros végre megszólalt:

Köszönöm, hogy észébe jutottam. Úgy látszik, félreismertem magát. Tegye csak le oda. És most menjen, pihenje ki magát.

Reggel már ébren voltam, amikor Januszky kopogtatás nélkül lépett a konyhába. Intően fölemeltem a kezem.

Maradsz ott, ahol vagy. Máskor már az udvar közepén megállsz, és várod, hogy észrevegyenek. Amíg nem hallod, hogy bentről megszólítanak, hogy mit akarsz, vagy hogy tessék, addig nem mozdulsz, csak állsz az udvar közepén.

A bosszal akarok beszélni.

És most már leszel szíves hagyni ezt a bosszozást. Mi itt nem tudjuk, mit jelent. Akkor pedig te sem tudhatod. Most menj. Majd idejében tudni fogod, ha valaki látni akar.

Két nap elteltével jöttek el Januszkyért.

Úgy látszik, közeledésüket álmában is megérezte, de azt is, hogy már későn, és hogy már annyi ideje sem lesz, hogy kinyissa, a csukott ablakon át kell kiugornia. Így aztán, miközben sintérhálóval kergették, az üveg arasznyi, csillogó-villogó kiálló tuskéivel a testében rohant végig a Talpasok utcáján, amíg Capistrano büféjében, neveléses módon Brigitta Konuvalov köténye mögé bújva, egy kis vértócsa közepén egyik lábfejjével a másikat betakarva végül rátaláltak.

Amikor megpillantott a háló szövedékén át, ahogy karba tett kézzel bámulom, amint betuszkolják a furgonba, amely a vezetőfülke mögött a platóra szerelt, kutyanyáltól ragacsos, pamacsoktól szőrös, szutykos ketrecből állt, azon a nem létező nyelven ordibált, amivel két nappal korábban Klara Burszen házában csúfolódni próbált velünk.